

TANÍTÓK LAPJA

TANÜGYI ÉS GAZDASÁGI UJSÁG

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre 160 L. Félévre 80 L.
Negyedévre 40 L.
Egyes szám ára 7 Leu.

Felelős szerkesztő és kiadó:
GYERKES MIHÁLY

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Str. Mihailu Ulteaz (Király-u.) 3.
Megjelenik két hetenként.
Hirdetések díja soronként 6 Leu.

Váltsuk ki az értéket.

Életünk fenntartására keresnünk kell az eszközöket, s ha megtaláltuk, állandó kutforrássá kell tökéletesíteni azokat.

A tanulás, a sablonos megélhetési módoktól való eltérést és új irányzatok kutatását nemcsak megengedi, de, mint a hevülő szél kibővülő tért követel, különben repeszt: úgy, amár csak némileg iskolázott ember is az ismeretek biztatása alatt, a naponként tökéletesítendő munka bevezetését tűzi ki vezető elvéül.

S midőn a megsokasodott kiadások hazai vasgyűrű módjára körülvettek és szorongatnak mindnyájunkat: segíthetünk-e önmagunkon valamit a panaszos feljajdulásokkal, a lemondó megállással; van-e ezek taglalásának rentabilis értéke? Bizonyára egyértelmű a megállapítás, hogy nincsen, hanem mindennap tökéletesített alakban, gondolatkeltelessel végezzük munkakörünk betöltését, de nemcsak az órakerezet pontosságával és a megszokás gépiességével, hanem a mindent vizsgálódó és továbbfejlesztési tudó öntudatosság készségével.

A tanítókar munkamezején főképen kell érvényesülni a megállás nélküli haladásnak: a szunyadó és fel nem ismert, vagy ki nem váltott tehetségek, hajlamosságok felkutatásával és érvényesítésével.

Számba kell vegyük helyzetünk összes mozzanatait, s a céltudatosság tervszerűségével tegyük lépéseket életet fenntartó elhatározásokra. Nem a születés, családi rang, valóság, vagy nemzetiségi hovatartozás, de a rátermettség, a jövőt mutató tehetség irányítson

minket tanácsoló és egész hivatásbeli munkakörünk betöltésében.

Vannak tehetségek, akiket mentalitásuk a tisztviselői pályára; másokat gyakorlati képességeik az ipar és kereskedelem terére hívnak; míg a nagy tömeg, családi és nevelődési körülményei folytán, az ősfoglalkozásnál marad. E három főmező lényegét meg kell ismerni, hogy aszerint irányítsuk, befolyásoljuk a felismert képességeket.

Az iskolának szellemi ismeretekkel kell ellássa növendékeit, mert ez az alapja minden további kialakulásnak; de ugyanakkor a kézimunka, vagyis a kézügyesítő gyakorlatok és a gazdasági ágazatok is egyenlő értékkel művelendők és stabilizált tudással sajátjukká teendők.

A világos látás egyedüli legfőbb eszköz a tehetségek kiváltására. Mihelyt tisztában vagyunk akarásaink irányával, mértékével, azok kivihető lehetőségeivel: tájékozva vagyunk, hogy miért és a jövő minő kilátásaival dolgozunk.

Nem negligálni, megvetni kell a foglalkozási körök egyes alcsoportját, de a tökéletesített kihasználási módszerekkel, minden jövővelmezőségét kiaknázni; az értéktelennek látszó apróságok tömegét összegyűjtve, számottevő értékke varázsolni. Megszámíthatatlan mennyiségben kínálkoznak mindenik mezőn a kiaknázatlan jövedelmi értékek, csak kultúra kell hozzá, hogy azokat felismerjük és eltemetettségből felszínre hozhassuk.

Ez a fejlettebb népművelés az iskolában kezdődik és alapozódik, de az életben a felnőttek oktatásával nyer életrehívó hasznosítást. Ennek útjait kifürkészni: tanítói működésünk legsikeresebb feladatai közül való.

Gyerkes Mihály.

Az értelmi nevelés fontosságáról.

A nevelés helyes irányítása megkívánja a lélektan alapfonalainak ismerését. Már kezdetben kell a gyermeket megfigyelni, hogy öröklött képességeiről tudomást szeressen a tanító (nevelő) s ezen megfigyelések adják alapját az értelmi nevelésnek. Mert csak így tudja megállapítani a tanító a gyermekeknek a felfogó képességét. Mert egy gyenge képességű tanulóból nem nevelhetünk jó matematikust, vagy egy olyan tanulóból, amelyiknek érzéke nincs a zenéhez, egy kiváló muzsikust. A hajlam a lélektan meghatározása útján a gyermekkel születik s azt föl kell ismernie a tanítónak s tovább fejleszteni. Nagyon hibásan cselekszik a tanító, ha ezek rovására nevel s nem enged tért a gyermek öröklött hajlamainak. Ellenkező esetben egy ferde embert nevelünk. Ne tévesszük szem elől azt se, hogy a nevelésnek minden oldalunak kell lennie.

A serdülő gyermek nevelése első sorban a család kötelessége, itt kellene a szülőknek az első lépéseket tenni, mert első sorban ő nekik kellene tudni, milyen hajlamai vannak a gyermeknek. De ebben sok szülő hibázik, mert magára hagyja a serdülő gyermeket s úgy nő fel, mint az erdei fa s ennek nemesítését nagyon rosszul teljesen az iskolára bizza, ami nagyon helytelen, mert egy osztályban 60 gyermeket minden tekintetben megismerni egy év alatt nem képes a tanító. De ha az iskolába lépéskor felvilágosítja a szülő a tanítót, hogy a fiu avagy leánygyermek milyen jó s rossz hajlamokkal rendelkezik, teljesen megkönnyíti a tanítónak így is nehéz munkáját.

Igaz ugyan, hogy sok család anyagi viszonyai nem engedik, hogy ezen fontos munkában segítségünkre legyenek, de legalább rendes s erkölcsös étellel jó irányt mutatnának a gyermeknek. De ebben tévedünk, mert olyan helytelen s rossz életnek a szemtanuja a fogékony lelkű gyermek s magával viszi a szülői házban szerzett ismereteket az iskolába is. Pl. egy egyszerű munkás, ki semmi lelki nemes gondolattal nem rendelkezik, a családja körében trágár beszédet folytat s természetellenes életet él, nagy hatással van a gyermek egész lelkületére. Ezek társadalmi hibák s ezek orvoslására létesültek az óvódák, hogy kivegyék az ilyen szülők kezéből a gyermeket s annak nevelését helyes irányba tereljék.

Lássuk lélektanilag boncolva, mit is foglal magában az értelmi nevelés:

1. Az egyéni képességek fölhasználásával gondoskodik arról, hogy a gyermek képessége minden irányban kifejlődjék.

2. Kiterjed arra, hogy a gyermek lelkében a szükséges képzetek, képzet társulások keletkezzenek s emlékezetükbe bevésődjenek. Itéleteket tudjon hozni, figyelme, öntudata kellően kifejlődjék s hogy fogalmai közt a rendszeres összefüggés meg legyen.

3. Azon fontos s hasznos ismeretekre kell irányítani, melyek a megélhetésben is fontos szerepet

töltenek be.

Ezekből láthatjuk, hogy az értelmi nevelést csak elméletben tárgyalhatjuk, a gyakorlatban együtt fordul elő a nevelés többi ágaival. A cél az, hogy az oktatás igazán nevelő értékkel bírjon.

Arra kell törekedni a tanítónak, hogy erős érzelmeket keltsen a gyermekek fogékony lelkében s a felidézett képzetek az érdeklődés központjában maradjanak. A képzetkörök közt bizonyos kapcsot kell létesíteni. Ha a tanítónak ezen irányu munkája csak részben is sikerül, már a gyermekek értelmének nevelésében eredményt ért el.

Nemcsak a tanító képességétől függ ezen fontos munka, hanem a tanítói rátermettségtől, erre pedig születni kell, mert a tanító egyénisége viszi a főszerepet a nevelésben. Utat kell találnon a gyermekek szívéhez s bele kell képzelje magát a gyermekek lelki világába. Ezek olyan fontos tényezők, melyek a helyes nevelésnek első feltételeit képezik.

A gyermekek értelmi nevelése kezdetben önmagától indul meg, csak azt helyesen irányítani, vezetni kell tudni. Sajnos, hogy sok esetben a szülő hibáit az iskolának kell pótolni s azért vár egy ideális tanítóra ilyen nehéz munka, a népiskola közös intézmény s azért a legnagyobb tervszerűséggel kell eljárni. Nemcsak a tantervben megszabott törvényeknek kell eleget tenni, hanem a gyermekek értelmét a lehetőség szerint a legnagyobb mértékben kifejleszteni. Ha igazán eredményes munkát akar végezni a tanító, minden egyes gyermekről naplót kellene vezetnie.

Ezen téma nagyon szép s nagyon fontos, de nem rendelkeztem annyi tapasztalattal, hogy hővebben meg tudtam volna világítani.

Nem azért irunk, hogy a lapot megtöltsük, mondja Jorga, hanem hogy abból tanuljon az olvasó.

Tárgu-Jiu.

Moldován János.

Tanítók tanítójáról.

Egy alkalommal egyik tanfelügyelőm, (mert nekünk udvarhelymegyei tanítóknak egymásután gyors felváltással igen sok volt) beszélgetésünk rendén azt a kijelentést tette, hogy X. tanítót okvetlenül át kell helyeztesse D. faluból, mert ott nem tudja hivatását betölteni.

Nagyon meg voltam lepődve e főnöki elhatározás kijelentésén, mert biztos tudomásom szerint nevezett tanító elsórangu iskolamester volt, amely körülményt rögtön le is szögeztem előtte, erősen kérlelve szándékától való elállásra.

Igyekvésemet azonban erőtlenné tette azon további kijelentésével: a tanítótól nemcsak iskolai pontos és eredményes munkát várunk, de hivatali helyzetének kifelé (le és föl egyaránt) való kifogástalan fenntartását és a társadalomban a nép gazdasági irányu oktató nevelését is, s ahol e két utóbbi hiányzik, ott csak harmados eredményü a tanító hivatásának betöl-

tése. E három működési kör egymástól elválaszthatatlan, s csak, aki ezeket együttesen viszi hivatásaképpen, tarthat számot a jó tanító megfizetésére és minden irányu megbecsülésre.

E határozott kijelentése után tisztába jöttem e feltételek fontosságával, s meggyőződtem, hogyha csupán a tanterem számára kirendelt tanítónak képzelem is magam, e hármassal irányu munkakör könnyed kezelése, igazi értékévé avatja tanítói munkámat; de kint az életben az én népem körében: oktatói működésem; tisztséggel járó kötelezettségem helyes végzése; gazdasági utmutatásaim és tanácsaim, példaadásaim magasan kiemelnek a mindennapi szürkeség ködéből és sokaknak életet mutató kuforrásává avatnak.

A pedagogiát és didaktikát az előkészítő iskola, legalább alapvetésképpen megadja, azonban az élet helyes rendezését maga az élet; a gazdasági készséget, ismeretszerzést az idevágó könyvek, újságcikkek, szemléltetések s főképen a tanultak alapján szerzett gyakorlati véghezvitelek adják meg. S aki nekünk ebben utmutatást ad, a népnek mutatja meg életheze arany eszközeit, melyek révén nevét tollával írta be a halhatatlanok díszes albumába.

A tanítók tanítója, az életheze mesterségére oktató-nevelő volt társadalmunk egyik kiváló tagja: *Dr. Szörnyü Béla* közgazdasági író, aki ez évi január hó 1-én 40 éves korában, vakbélgyulladás operáció következtében hirtelenül elhunyt Kolozsváron. A hétfalusi csángók közül származott apja építőmester volt Bukarestben. Középiskoláit Székelyudvarhelyen, az egyetem jogi fakultását Kolozsváron végezte. Őt idegen nyelvet beszélt és beutazta egész nyugat Európát, alapos gazdasági tanulmányokat végezve mindenhol. Szerzett ismeretei és tapasztalatai alapján egymásután jelennek meg érdekesebbnél-érdekesebb gazdasági oktató cikkei, tanulmányai, szólva mindenkéhez egész közgazdasági életünk fellendítése érdekében.

Utolsó cikkében a tanítókat hívja a küzdőterre: a nép gazdasági, főleg gazdálkodási megalapozó nagy munkájához, erősen bizonyítva, hogy nekünk itt megélhetésünk van, csak tudás kell ehez, s ezt a tudást kell az egész vonalon biztosítani. Nagy értékű cikkét a „*Magyar Kisebbség*“ c. folyóiratból vettük át s az alábbiakban adjuk:

Gazdasági népnevelés: a jövő népnevelése!

Írta: *Dr. Szörnyü Béla.*

A magyarság ma nemcsak Erdélyben, de a megcsonkított Magyarországon is, környezete gazdasági szorongatásában élet-halálharcra van kárhóztatva. A harcot csak úgy fogjuk megvívni, ha minden erőnket, igyekezetünket, szorgalmunkat és akaratunkat a gazdasági megerősödére fordítjuk. Ez ellen fölvetik, hogy éppen e téren szenvedtük a legfájóbb csapásokat, hiszen magyar birtokok kerülnek először s fokozott kiséjtítés alá. Igaz. De marad meg mégis valamink és ezen a valamin nekünk úgy kell gazdálkodnunk, mint a négy szomszédunknak együttvéve. Ha 1000 holdból

nem hagytak meg többet 100—200-nál, ezen a maradókon annyit kell termelnünk, mint a volt ezerezen.

Ezt meg kell tanulnunk; s meg is lehet tanulnunk, mert nem lesz még uttörő érdem sem a mienk benne, hiszen vannak európai államok, ahol ezt a »csudát«
évtizedek óta gyakorolják. (Dánia 1872 óta.)

A mi népünk esze, szorgalma, józansága, kitarása tán mögötte áll a dán, a holland, a német parasztnak? Dehogy, sőt sokban felülmúlja; csakhogy ott az állam tudta ám nevelni őket.

Mindemellett nem árt, úgy kostolóból, egy kérdést tisztáznunk:

A lakocsolt területen van kb. öt millió lélek. Ennek 80%-a legalább is földmives, azaz 800,000 gazdasági, birtokos van. Hol, kitől tanultak ezek gazdálkodni? Legfőlebb apjuk, nagyapjuk, úkapjuktól — no meg szopták a gazdálkodás tudását a régi, bevált, nagyszerű tanerőtől: a kis ujjokból.

Mert bizony elemi népiskoláink, egy betű nem sok, annyit sem tanítottak a gazdálkodásból, abból a világ legfontosabb tudományából, mely nélkül nincs létezés, haladás, fejlődés, civilizáció, mert a kenyér s az élelem a fő előfeltétele még a cigánysátor-alapításnak is. Egy ekkora területen legalább 15—20,000 gazdasági 1—1 földmives iskola kellett volna, hogy essen; tehát kellene hogy ma 40—50 szakiskola legyen a Bánságtól Máramarosig, Bihartól Szebenig, Csikig. És van 5—6.

Elkeserítő nemtörődömség. Ennek a könnyelmű, átkos nemtörődömségnek köszönhetjük, hogy a magyar, a székely fogyott, vándorolt ki, mert meglévő kis földjén nem tudott elegendőt termelni akkor, amikor a dán, a német, a bolgár, a francia paraszt ugyanakkora földterületből jól megélt.

Elmult az az idő, hogy csak szidjuk a kir. államot — nekünk nincs kísérletezni való időnk!

Mi vagy megtanulunk úgy élni s gazdálkodni, hogy megerősödjünk, a harcot — kultur- és gazdasági harcot — fölvehessük, vagy nem leszünk méltók, hogy mint külön nemzetet emlegessenek! Itt nincs más jelszó: tanulni, tanulni, tanulni! A tudatlanság: az eredendő bűn, a leromlás a pusztulás útja. Álljon össze minden magyar egyház és reformálja meg az elemi népnevelést. Olyan szellemben, olyan irányban, hogy a magyar nép végre okos, hasznos és célszerű gazdasági nevelésben is részesüljön.

1919 novemberében Ricárd, Franciaország földmivelésügyi minisztere, a falusi elemi iskolákba a földmivelést mint kötelestantárgyat vétette föl. Lloyd George, Anglia volt minisztereinek, hatalmas beszédet tartott Anglia több városában a gazdasági népnevelés fokozása érdekében és éppen az ő országából tudhatjuk meg, hogy a hozzánk képest hegymagasan álló angol gazdálkodás is mennyire mögötte állt 1920-ban is Dániának és Németországnak. Száz angol hold föld (szántó és legelő) 48—50 embernek tud táplálékot nyújtani, míg Németországban 70—75-nek, Dániában 80—85-nek. (Nálunk 18—20-nak.) Száz holdon egy angol paraszt termel 750 métermázsát, de a német 1650 métermázsát s a dán 2400-at! (Mi? Az idej állag szerint 100

holdon 300 métermázsát sem termeltünk!) De ha ezeket a számokat a marhatenyésztésre alkalmazzuk, akkor, Lloyd George szerint, ez a 100 hold 20 mázsa hust adott szemben a német 27.5 mázsával. Mig tejből 100 holdnyi területen Anglia 85 métermázsas tejet termelt, addig Németország 140-et, Dánia pedig a német termelésnek kétszeresét produkálja évenként. Hol állunk mi ezen számoktól? Pedig a mi helyünk is ott kellene, hogy legyen a német átlagok szoros közelében. S oda is **kell** jutnunk, csak tudjunk olyan tanítóságot nevelni, képezni, amely a népet ide fölvezeti. Ha másként nem lehetne, álljanak egybe a papok, tanítók, az Erdélyi Gazdasági Egylet, a Magyar Nép, a Barázda, a Magyar Kisebbség stb. vezetősége mellett — hiszen van itt elég intelligens, képzett gazdaemberünk, akadémiai tanárunk — és nyári, téli, bármikor, 1—2—3 hetes kurzusokon ők maguk *követeljék* az ilyen irányú kiképzésüket. De ne maradjon el ezekről se pap, se tanító, mert ketten együtt jobban fogják a népet oktatni.

* * *

A bajor földmívelési kormány még 1911-ben kiadta a rendeletben, hogy minden bajor községben a templomkertek és iskolakertek *gyümölcsfával legyenek beültetve* s azt a **növendékek kezeljék, gondozzák**. 1919-ben a francia miniszter kötelezi az iskolákat, hogy hetenként legalább 2 teljes délután a gyerekeket ki kell vinni a szántóföldre és ott az egész gabonaéletet, fejlődését, mivélését és ápolását el kell nekik a helyszínen magyarázni. Továbbá, hogy minden iskolakertben, ha ez legalább 1 hold, trágyázási és talaj, meg növényviszonyítási kísérletező táblákat kell létesíteni s azokat, kellő felügyelet mellett, *a gyerekekkel kezelni*. Toulouse mellett egy faluban (déli Franciaország) láttam egy fehér kámzsás szerzetesrendet, mely gyümölcsstermelésre s főleg értékesítésre tanította a község népet bámulatos sikerrel.

Franciaország gazdasági földrajzát és térképét nagyrészt a tanítók s gazdasági intézetek tanerei írták s rajzolták meg: ott minden község mindenik határáról pontos térkép s leírás van, hogy melyik oldal milyen összetételű föld (márga, agyag, homok, televény, vegyes stb.) s hogy melyikben, fekvés szerint s összetételéhez mérten, milyen növény, fa ültethető, mi terem meg a legjobban s miféle trágyafajok felelnek meg. Ezeket nálunk is meg kell *szivlelni*.

Ma már a földmívelés nem állhat meg a földszántás, boronálás, vetés és istállótrágyázásnál, mert az istállótrágyázáshoz kötött rabszolgamívelés és munkálás a földkimerülésre vezet; ez alul föl kell szabadtani a gazdát. Mi még nem ismerjük a növényanyagfeldolgozó menetét, a táplálék kivonó képességét s ezért félszeg, nyomorék minden mivélésünk. Mi nem tudunk még talajt és növényt összeválogatni vagy kellően trágyázni. Mi nem ismerjük a növény tápsószükségeit s főleg, hogy a föld és a trágyanemek, valamint a termelt növény összeférhetnek-e? Ezért termelünk mi átlagban 4 métermázsát; s van csak minden 3 évben egyszer jó gyümölcsstermelésünk.

Mi még azt sem tudjuk, hogy amiért disznó a disznó, azért *nagyon kényes* állat és a mocskok, a piszok s a patkányok miatt van nálunk annyi disznóvész, járvány. A házi, gazdasági fertőtlenítést nálunk ki alkalmazza például a disznóólban? Nálunk még pörök származnak abból, hogy a drága, értékes trágyalé egyik szomszédtól a másikhoz folyik, ahelyett, hogy azt fölfognák cementmedencében, mint a trágya legértékesebb alkotórészét.

Nálunk még nem tanítják, hogy *értékesíteni nehezebb, mint termelni*. Mert az értékesítés több izlést, fikfát, leleményességet kíván. Nincs ki szervezze az értékesítést. — Azaz, hogy volna, reméljük, hogy lesz: a papság és a tanítóság. Hiszen neki is előnye, ha *zna* lesz belőle; fizetése nagyobb részét földben kapja, tehát érdeke, hogy okosabban kihasználja.

Mennyi kihasználatlan ága van még a kisgazdálkodásnak! Apró marha: házi nyul, kecske, angora kecske, asztragan juh (mint a porosz szikes, sovány földeken bevált) galambtenyésztés stb. Belgium például drága házinyul-prémeivel egész Európát elárasztja s azt a paraszt maga készíti ki. Csehországban egész járást sok galambhus-pácolásból (mit fogoly és fürjként vittek Bécsbe!) és női kalaptoll-festésből, cicomázásból éltek meg igen jól.

Ezek meghonosítása, tanítása tanítóinkra vár.

Könyvet lehetne ezekről írni. De akkor is csak oda lyukadnánk ki, hogy a *népnevelést gyorsan és gyökeresen reformálni kell*. A falusi iskolában a növényélet, táplálkozás, termelés, talaj- és trágyavegytanismeretek, sok-sok kísérlet táblákon, edényekben; állategészség- és tisztaságtan és a termékek értékesítési lehetőségei a fontos tantárgyak. Már ott kell a *szövetkezeti életre nevelni* a gyereket, hogy becstülje meg a szomszéd termését is, jutalmazni a szorgalmat és részt adni a jövedelemből, amit az általuk művelt kertrész hoz.

A városi iskolákban több kézügyesség, rajz, tervezés, ipari vegytan, több fizika fontosabbak, a temédek gramatika, bibliai földrajz, uszító történelem stb. tárgyaknál.

Csak föl a fővel! Annak, aki tanulni szeret és akar, annak semmi sincs elveszve.

Felejtsük el egyszer már, hogy Pató Pál ur — sajna — magyarnak született s vessük ki elménkből azt az undok magyar jelszót: »ejh! ráérünk arra még«. — Nem érünk rá!!

Kolozsvár, 1922 december hó.

IRODALOM

A Déncsi kurtija.

A falu nyilegyenes uccájának két oldalán májusi aransugárban fürdik a fehér és rózsaszínű almavirág. A virágos ucca háttérben ott fehérlik a nagy templom égbe nyúló tornyával, s mellette, mint bokor alján az ibolya, szerényen huzódik lapos tetejével, füstös kéményével a kicsinyek temploma: az iskola. A torony ezüst csillagját, mint királyi trónt, versenyző varjak röpködik körül, s amelyik elfoglalhatja, királyi fönséggel mutatja a szél irányát. A templom tetejéről hollóserég baritonja recsegteti át a levegőt az iskola fedelét ellepő seregély-csapat vékonyabb vijjogásához. A templom előtt álló virágos fán verebek csiripolnak, a templom mögött, a borostyán cserjében cinegék cincognak. A madarak hangversenye ez. A karmester ur barnás-szürke frakkjában, homályos szemüvegét föl téve, ott begyeskedik a kémény tetején, s hol előre, hol hátra lendülve, veri az ütemet: kuvik, kuvik, kuvik... A koncert primjét az iskolás gyermekek viszik, kik a templomtérén városdit játszva, időméret nélkül trillázzák: accide, hoccide... üccide? Dob helyett a lapdaütéstől a hátaak szólnak: supp, supp, supp!.. S hogy a zene kárba ne vesszen, táncol, ugrál minden gyermek a maga módján: ki a földön, ki a levegőben... Örül mindenik a szabadságnak s az első lapdajátéknak. Eddig csak hólapdával játszottak, amiért sokat kellett fujják a tenyerüket. Azután csak futkározó játékokat játszhattak, mert az áprilisi szél nem hagyta, hogy álldogáljanak. Most már lehet állani is, ugrálni is. Ugyan reggel még hűvös van, de délfelé már megtűtközik a napsugár s a föld melege is feljött, mert eltelt Szent-György napja. Van is látatja. Itt egy kapcával beteregetett csizma, ott egy vastag posztó-ujjas amint ők mondják: kurti; amott egy tátott száju, ütött-kopott bárányszőrű sapka.

Déncsi is neki gyürkőzött a játéknak. Ő a legelenebb gyermek. Mintha ördöge volna, nem fog rajta a lapda. A többieket rég beszédtek. Őt még nem sikerült. Vagy alatta, vagy fölötte, vagy mellette elcsuszik a lapda. Már harmadszor szedi ki társait a várból, mikor megszólal a szünet végét jelző csengő. Ők eljátszanának délig is, de hátra van még a polgári köteleességek órája... Telik, mulik az is, de mint a fogságba visszazárt madár, a gyermekek az ablakon ki-kikandikálnak s a tankötelezettség helyett azon elnélnak: hogy is nem lehet az a fürge Déncsit a várba bevinni, s jól elnászpáfolni?

A tanító ur is bágyadt, nagyokat gondol s alig találja a magyarázó szót.

Megkondult a déli harangszó. Nem éppen pontos időjelző. A harangozónak be kell várni, míg megfő a harangozóné pityókája...

A harangszóra meglazul a fegyelem, a gyerme-

kek nyüzsögni kezdenek, a tanító ur is jónak látja befejezni a tanítást s fáradt tüdejét még egyszer meg-erőltetve, erőlyesen szól:

— Készüljetez haza!

A gyermekek hamarosan begyurják könyveiket tarisznyáikba.

— Imádkozzunk! — szól halkán a tanító ur.

A gyermekek kezeiket összekulcsolják, alázatosan leborulnak s igaz áhitattal mormolják az előimádkozó után:

»Áldunk Téged jó Istenünk,
Most is midőn haza megyünk,
Mert munkánkat elvégeztük,
Sztvünk s lelkünket műveltük«...

Aztán a padok, mintha automaták volnának, egyenletes renddel ontogatják gyermektartalmukat, mire a hátulsók kijönek, az egész sereg sorba állva várja az intő szót:

— Mehettek gyermekek — hangzik a tanító ur végszava.

Mint szél alatt a kalásztenger, egyszerre hajlik meg a sok gyermekfej, s egyszerre mondják a hálás szájacskák: »Köszönjük szépen a tanítást, adjon Isten egészséget«... A tanító ur helyeslően bólint a fejével, s mint jó gazda, akinek szeme hizlalja a marhát, utána néz fickócskálnak, nehogy az éhesebbje, kit gyorsabban üz a bélkerék, kiugorjék a sorból s elinaljon valamelyik sikátoron...

Amint elmélázik a rendben hullámozó csapaton s végig tekint az előbb oly hangos játszótérén, hirtelen úgy látja, mintha Déncsi volna a kerítéshez támaszkodva. Közelebb lépik — s hát csak a kurtija. Rá van téve a kerítést támasztó pótsasra.

— Ejnye, ejnye, gondatlan fickója, hát ilyen fölösleges jószág lett a melegtartó kurtiból, hogy itt hagyod az utonjáró cigányok prédájának? — dörge-dezi magában a tanító ur.

S aztán, — nehogy a sas levetközzék, s valamelyik faluvégi barna csórró felöltözzék, — a kurtit szépen felöleli, beviszi az iskolába s beteszi a régi, fekete tékába...

A nappalt éjszaka, a vidámságot szomorúság, a meleget hideg, s az édességet keserűség szokta követni. A Hargita alatt még májusban is elfagy a virág s júniusban is elbirjuk a bundát. Az említett aransugaras, virágos májusra esős, szeles, hűvös június következett. A gazdák a rozs virágját féltették, a purdők mezitelen lábukat kapkodták. A gyermekek is előszedték a lyukas orru csizmákat, a könyökablakos kurtikat, a kopott fedelű sapkákat, s mint a piritott szalonnabőr, összegüzsörödve aprítottak az iskolába. Ott mindenki a helyére ült, a tanítás is megkezdődött, csupán még Déncsi hiányzott. Csodálatos dolog, hiszen máskor ő volt a legpontosabb. Mi baja lehet? Tán megkéstek a reggelivel, vagy meghűtötte magát a heves lapdajáték után? — hánytavetette gondolatait tanítás közben a tanító ur. Ebben a pillanatban meg-

pattan az ajtó s Dencsi toppan be rajta nagy sietve.

— Adjon Isten jó napot — köszön illedelmesen.

— Adjon Isten, Dencsi — fogadja a tanító ur.

— Hát már nálatok is ilyen későn keverik meg a puliszkát?

— Oh! mi már rég ebédeltünk, egyéb baj volt.

— Mi ugyanbizony? — hiszen a szántás rég lejárt, a kapálás még nem állott bé.

— Még azoknál is nagyobb baj volt.

— Mi no! — szusszand ki már, ne nyekezsálj órák hosszat, telik az idő...

— Az a baj, tanító ur, kérem szépen, hogy ellopták a bőrös kurtim... azt a kurtim — tudja-e a tanító ur? — amelyiket Baróton csináltattunk s amelyik egész kercken sárga bőrbe volt szegve...

— Azt a bőrös kurtidat, amelyik rajtad volt a minapában?

— Azt, de nem baj — legyintett Dencsi apró ujjával — már tudjuk is, hogy ki lopta el...

— Tudjátok? Honnan tudjátok?

— Tudjuk bizony; de meg is rázzuk azt a huncut tolvajt.

— No, no! Várj egy kicsit, ne rázz olyan hamar! Mikor volt rajtad utotjára?

— A mult vasárnap még rajtam volt.

— Bizonyosan emlékszel?

— Bizonyosan.

— Hát vasárnap este hová tetted?

— A szék karjára tettem palinkául.

— Hétfőn reggel fölvetted-e?

— Nem mert meleg volt s csak lájbiban jöttem iskolába.

— Hát a kurti hová lett a szék karjáról?

— Édesanyám bétette az ágy lábába...

— Bizonyosan bétette?

— Azt mondta, hogy bétette, nehogy elhanyagódjék...

— No! s hová lett a kurti az ágy lábából?

— Tudom én, kiveté a kártya az előbb; azért nem jöhettem hamarabb, mert odajártam a kártyavetőné után. S mikor feljött hozzánk, otthon marasztott, mert rá kellett fujjak a kártyára s meg kellett emeljem.

— S ráfujtál-e?

— Rá biz' én, de ki is mondta az igazat...

— Mit mondott?

— Azt, hogy míg anyámék reggel fejtek, egy barna asszony bément a házba, az ágy lábából kikapta a kurtit s álló neki, kiszaladt a kapun... s ha nem járunk utána, jövő hedden eladja az ószeren... Már tudjuk, hogy ki az a barna asszony...

— Ki ugyanbizony?

— Abbizony Kalányos cigányné, a galand áruló, aki bossal s galanggal házalog s ahol nincsenek otthon, onnét elkaparit, amit megcsiphet...

— A kártyavetőnének mit fizettetek?

— Annak bizony sok minden kellett. Adtunk egy nagy szál kolbászt, akkora szalonnát, mint egy lapító s egy fazék tejet, mert azt mondta, hogy mi-

nél többet adunk, annál hamarabb megkerül a kurti.

— Hát te, Dencsi, ide s tova ötödik osztályos vagy, ugyanbizony hiszel-e a kártyának?

— Eddig nem hittem, — de — de — de anyám is hiszen... azt mondta, hogy eddig ő sem hitt, de most tiszta igazat mondott...

— Hát ti, gyermekek, hiszitek-e, amit a kártya mondott?

— Igen, — nem, — igen, — nem, — egy kicsit, — egy szikrát sem... válaszoltak vegyesen és határozatlanul.

— No, gyermekek, ide figyeljétek! Bizonyítom, hogy milyen igazat mond a kártya. — Azzal a tanító ur a szobájából egy valódi, harminckét leveles játszókártyát hozott s Dencsit odaszólította:

— Emelj egyet s fujj rá háromszor... Dencsi megemelte a kártyát s rá fujt háromszor...

Mákvető csend lett az iskolában. A gyermekek előrehajtott fejjel, megnyult ábrázattal, nyitott füllel, szemmel és szájjal várták, hogy mit mond a kártya.

Kis gondolkozás után a tanító ur így szólt:

— Ez a kártya először azt mondja: »Rossz juh az, amelyik a maga gyapját nem bírja«; másodszer azt, hogy a Dencsi kurtija ott van a tékában, — nesze a kulcs, Dencsi, zárd ki a tékát s vedd ki a kurtit.

Dencsi nagy óvatossággal, mintha nyul volna a tékában, kinyitja az ajtót, — hát — Uram fia! — ott van Dencsinek a Baróton készített, sárga bőrbe szegett, bőrös kabátja...

— Hihihí, — huhuhu, — hehehe, — hahaha, — hóhóhó, — háháhá, — nevettek, tapsoltak a gyermekek a kurtinak.

— Hol a kurtid, Dencsi? Mit mondott a kártya, né a kurtid, Dencsi...

Dencsi megkövülve állott a kurti mellett, forgatta, nézegette egy darabig — s mikor valódiságáról meggyőződött, elégtlenül szólott:

— Ezt jól kiveté a tanító ur... de ejsze a tanító ur tette ide...

— Eltaláltad, Dencsi, csak nem az ágy lábából vettem ki...

— Harmadszor pedig azt mondja a kártya, hogy mától fogva sem nekem, sem másnak nem mond igazat a kártya...

Pálffy Ákos.

HIREK.

Távol hazulról. Lapunk felelős szerkesztője a közoktatásügyi miniszter ertől junius hó végéig tartó szabadságot kért, a román nyelv megtanulása végett. Ezen szabadságolást megnyerve, a craiovai tanítóképzőhöz rendeltetett s így a szabadsága idejét hazulról távol ezen képzőben fogja tanulásra felhasználni. A T. L.-ját már a jövő számtól kezdve ilten fogja szerkeszteni, épen azért a nevére, vagy a lap szerkesztőjének címére szóló levelezések febr. 1-től: „Craiova școlă nor-

malá helységnevre küldendők; a kiadóhivatalt illető pénzek, vagy reklamatiók pedig az eddigi címre Odorheiu irányítandók. Ezen időre, a lap szellemi és technikai összeállításában való segédkezését, a szükség szerinti helyettesítéssel: *Halmágyi Samu* áll. középiskolai igazgató ur ígérte és vállalta s így a sürgős jellegű dolgokban, mint szerkesztő helyettes, ő is intézkedni tud. Irodája a volt reáliskola épületének polgári leányiskolai helyiségében van. Kérjük lapunk összes támogatóit: szellemi és anyagi értékekkel segítő társainkat, ne sajnáljanak időnként egy-egy kis fáradságot s küldjenek lapunk szerkesztőjének tanügyi híreket, önálló cikkeket, hogy a lap tartalmát mentől változatosabbá teheszük; a megrendelők pedig: igyekezzenek előfizetési ügyeiket mentől előbb rendezni s így lapunk rendes megjelenését biztosítani. Tanítói közérdekű ügyeinket természetesen itteni tartózkodásunk ideje alatt is odaadó szorgalommal visszük s a szükség szerint hazajöve, részt veszünk azok intézésében, a rajtunk álló részletek építő végzésében. Őszinte üdvözlésünket küldjük lapunk olvasóinak, összes tanítótársainknak. *Gyermek Mihály*, fel. szerk.

Tanítóegyesületi pénztárosunk tisznete.

Udvarhelymegyei Tanítóegyesületünk tagjait felkéri a pénztáros, hogy a múlt 1922. évre kirótt 20 L. tagsági és 20 L. pótdíjat a hátrálékosok haladéktalanul fizessék be.

Népművelési Társaság megalakulása.

Népművelési társaságunk részvényjegyzései annyira haladtak, hogy azt a kereskedelmi törvény rendelkezései szerinti két hónap alatt, megalakíthatjuk. Az alakulás után pedig, ha egyelőre, az alaptőke nagysága szerinti szűkebb körben is, de megkezdte működését. Felkérjük azért összes kartársainkat, az ezen ügyben megkeresett érdekelteket, hogy a részvényjegyzési aláírási íveket, lehetőleg azonnal beküldeni, a részvényenkénti első részletbe legkevesebb 40 leut a pénztáros-hoz juttatni szíveskedjenek. A népművelés ezen alapvető megmozdulásának felkarolása: életrealitásunkról, munkálkodási készségünkről tesz tanubizonyosságot; a hallgatás, nemtörődömség: a máról-holnapra való vegetálást jelenti be egész környezetünknek. Tevékenységet, érdeklődést kérünk az egész vonalon.

Új találmány. Valahányszor egy-egy új találmány hírére vesszük, a technika vívmányaiban vetett erős bizodalom, hogy ez lesz az emberiség megélhetésének legnagyobb elősegítője, nyer mindig újabb és újabb tápot jövőre; s biztat arra, hogy a hivatalok utáni törtetés helyett, ezen munkamező az emberiség megélhetésének, az intenzív földműveléssel egyenlő értékű tere; csak felismerés, csak átértés kell mindennek előtt. Arról emlékezünk meg jelenleg, hogy *Közleányi Szilárd* nyug. ármentesítő társulati igazgató-főmérnök Budapest, a szikes talaj feljavítására és a növénytermelés fokozására alkalmas talajjavító gépet talált fel, melynek segítségével a magyarországi sok százezer holdnyi szikes terület is jelentékeny termést hozó szántófölddé művelődik át. Ezen eke-gép lényege abban áll, hogy a talajt mélyre lazítja, de a magház-

nak való humuszos felső földréteget nem fordítja alá. Az így lazaszerkezetűvé tett talaj a téli bőséges csapadék elraktározására is alkalmas. Feltalálónak erős a bizodalma, hogy ezen művelő gép használatbavételével, a terméketlen szikes talajok termését is 10—12 mázsaig lehet kifejleszteni. Az első gépeket a *Ganz-Danubius-gyár* állította elő.

Cimbora. Nem ismeri még mindenki *Benedek Elek* nagy mesemondóknak képes gyermeklapját: a *Cimborát*. Hogy a mi körtünkben ismertessük, terjesztjük, ezt azon ügy iránt való kedves kötelességünknek tartjuk, amelynek — lapunk útján — szolgálatában állunk. A gyermek-ifjúságot nemcsak azért tanítjuk irni és olvasni, hogy szükség esetén keze ügyében legyen ezen tudása, de saját kezdeményezéséből önszorgalmán is művelni tudja magát, megtalálja ismeretszerzéseinek a módját és eszközeit. Erre elsőrendű olvasmánytár a *Cimbora* gyermeklap. Ne hiányozzék egyetlen magyar nyelvű iskolából, de egyetlen, a gyermekek önművelésére adni szerető szülői háztól se. Előfizetési ára negyedévre 40 leu és megrendelhető: *Satu-Mare—Szatmár.* »Ami szépet és jót összeszedhettek, azt mind nektek ajándékozom erdélyi gyermekek. Ezért többet nem várok tőletek: olvassatok, szeressétek és terjesszétek a *Cimborát*«, mondja *Benedek Elek*, s mi szívesen és örömmel állunk a gyermekek sorába, mert nekünk is gyönyörűséget, élvezetet ad a *Cimbora*.

x **A Minerva** könyvkiadó vállalat kiadásában a következő miniszterileg jóváhagyott elemi iskolai könyvek jelentek meg: *Fejes-Ferméry: Uj ABC, Péter-Tóth-Mezey: Olvasókönyv II. rész, Olvasókönyv III. rész, Olvasókönyv IV. rész, Szilágyi: Kolozsmegye földrajza, Szilágyi: Földrajz a III. és IV. osztály részére, Torday Lajos: Számtan II. o. és Számtan III. oszt. részére.* Kapható a *Minerva Nyomdai Részvénytársaságnál* Kolozsvárt és minden könyvkereskedésben.

Az új előfizetés. Mindent számbavettünk, amivel csak egy lap szerkesztése és kiadása jár, a jövődelmet, amit hozhat s a legszigorubb számítás után is kenyszerülve vagyunk, a naponként emelkedő drágaság, a leu értékének esése, a munkabéreknek emelkedése miatt lapunk előfizetési árát mérsékeltlen felemelni. Ennélfogva a *Tanítók Lapja* előfizetési ára 1923. évi január hó 1-től

negyedévenként	40 leu
félévenként	80 „
egész évre	160 „
egyes szám ára	7 „
hirdetések díja soronként	6 „

Jól tudom, hogy sokan fognak észrevételt tenni az emelés miatt, de az indulás óta két nyomdai költség emelést s más drágasági változást valahogy viseltünk, de a minden oldalú egyetemleges áremelkedést már csak ezuton: előfizetőink segítségével tudjuk elfogadni és vállalni. Dolgozunk, idegbontó munkát végzünk éjet-napot egygyéteve, de a lap ráfizetés nélküli fenntartásában megértő Kartársainkra támaszkodunk. Kérjük azért lapunk összes előfizetőit és megrendelőit, hogy jan. 1-től ezen összegeket küldjék előfizetésképen. A *Tanítók Lapja* szerkesztősége és kiadóhivatala.

A tanterv magyar fordítása.

XVIII.

C) Kézimunka.

Cél: A kézimunka tanítás célja, hogy a tanulók leleményességét általában, a kézügyességet, az esztétikus érzést fejlesszük és a munkát megszerettessük.

A fiúiskolákban.

I—II. osztály.

Papírfűzés és hajtogatás. Különböző alakok kivágása kartonpapírból. Egyszerűbb tárgyaknak (alma, körte, szilva, paprika, burgonya stb.) agyagmintázása.

III—IV. osztály.

Kartonmunkák. Sodronymunkák: karikagyűrűk, horog stb. Az agyagmintázás folytatása. Szalmafonás kót-, három- és négy szállal

V—VI. osztály.

Az előző osztályok munkáinak folytatása. Faragás és fametszés.

A leányiskolákban.

II. osztály.

Horgolás: Kezdőszem. Minta nélküli ritka horgolás. Egyszerű gyermekállkendő. Keskeny csík.

Kötés: Kezdőszem, sima és fordított szem; a szemek fogyasztása. Téli kézelő.

III. osztály.

Horgolás: Kis gyermek-kabát. Kézimunka tarsoly. Kis párnabetét.

Kötés: Gyermekharisnya.

Keresztöltés: Kis mintakendőre a név kezdőbetűinek jegyzése. A szál kezdése és elvassása.

IV. osztály.

Kötés: Harisnyajavítás beszövéssel.

Varrás: Szálhuzás. Hátraöltés. Egyszerű beszegés. Ajour (lukacsos) szegély. Ráncolás. Keskeny és széles szegők. Gomblyukak. Pamutzalag felvarrás.

E varrásokat egy terítőcskén, vagy köténykén, vagy zacskón gyakoroltatjuk.

Hurkolás: Egyszerű hurkolás. Vékonyabb szálú vászonra himzést készítünk.

V. osztály.

Fehér himzés: Csikot, virágot és leveleket himzünk.

Varrás: Foltozás. Harisnyák beszövése. Alsó lepedők és paplan-lepedőknek szabása és varrása.

VI. osztály.

Varrás: Ingek, ruhák, nadrágok szabása és varrása. Ruhák foltozása.

Ahol a körülmények megengedik, bevezetendő a szövőszék is.

Szerkesztői üzenetek.

Kilépőknek. Bár minden egyes kartársunk támogatására feltétlenül számítottunk és jól esett a megrendelése lapunknak, mégis örültünk kell azok kilépésének, akik csak a drasztikus fellépésre hajlandók megérteni, hogy nem elég csak a lapot olvasni s abból a felhasználható előnyöket megszerezni, de annak előállításai költségeihez is hozzá kell — a maga idejében és önkéntes — előfizetéssel járulni. Fájdalommal győződöttünk meg, hogy a nagy tömegünk nem a mi erőnk; nem hatalom, mert igen kevés az összetömörülésre való hajlandóság s még kevesebb az áldozatkészség bennlünk. Idők kellene hozzá, amíg saját nevelődésünk rendén és kárunk árán megtanuljuk, hogy a szövetkezés, együttélés, közös munkásság mily megbecsülhetetlen az egyesekre és összeségre, anyagilag és szellemileg egyaránt. Visszük együtt, akik pénzbeli áldozathozattal is tudjuk támogatni kitűzött, életet adó tanítói és népnevelési közéleti ügyeinket. Majd csak eljön a megértés és helyes felfogás a tanítóikar nagy tömegében is.

V. J. Tarterebee. Számítási kézikönyv, új viszonylatainknak megfelelően kidolgozva, tudomásunk szerint, csak *Torday* Lajos számítana a II-ik, III-ik osztály számára jelent meg a *Minerva* kiadásában Kolozsvár, forduljon ide, esetleg további tájékoztatást is tudnak adni.

T. F. Bözöd. Az udvarhelyi tanítók actióját: *Fizetések Ügyét Intéző Bizottság* szervezése érdekében, hogy ottani tanítók mindnyájan támogatók, annak költségeihez feltétlenül hozzájárultok: helyeslőleg veszszük tudomásul. Aki még ezt sem teszi magáévá, az nemcsak a saját éhletését nem segíti elő, de — ezen ügyegymásétól elválaszthatatlan lévén — a más, társai boldogulhatását is akadályozza. Ha ezen tervezés nem sikerül, csakis a semmit nem építeni, de mindent megakadályozni elven fog mulni. Lássák vidéken lakó udvarhelymegyei kartársaink, az ő érdekük megy előre, vagy marad hátra. Megbízásokban eljártam. Üdv.

Sz. F. Szaklap terjedelmét, árát, nem lehet a napilapokkal, vagy a tizezer, százezer számra megjelenő riport lapokkal összehasonlítani és abból kívánásokat kialakítani. Nagyon szeretnők, ha a tanítókat érdekítő szaklap is olyan számban és terjedelemben jelenhetné meg; de a tanügynél több a hozzáértő, mint a pártoló. Visszalépését tudomásul vettük.

Könyvnyomda R. t. Odorheiu.

Kiegészítő tanítói vizsgák tankönyvei kaphatók: a „Minerva” Részvény-Társaságnál Cluj.